

OB ZAČETKU 15. ZASEDANJA GLAVNE SKUPŠČINE OZN**OZN - NENADOMESTLJIVO SREDSTVO ZA UTRJEVANJE MIRU****V organizacijo je bilo sprejetih 13 afriških držav in republika Ciper - Pomen resolucije, ki so jo predložile afriško-azijske države**

V prisotnosti 16 državnih poglavarjev ali ministrskih predsednikov in okrog 40 zunanjih ministrov se je v torek v New Yorku pričelo 15. redno zasedanje glavne skupščine Združenih narodov. Na dnevnem redu je približno 80 točk, kar pomeni, da bodo razgovori dolgi in da bo verjetno poteklo nekaj mesecev, preden bomo lahko o njih izrekli dokončno sodbo. Ni pa nobenega dvoma, da je to zasedanje izredno važno in prav gotovo najpomembnejše od vseh dosedanjih.

Zanimiv bo že njegov začetek, saj še ta teden govorita v skupščini Eisenhower in Hruščev, se pravi, oba glavna voditelja dveh nasprotujočih si taborov. Že iz njihovih nastopov bo najbrž razvidno, kakšno smer bodo razgovori zavzeli in kakšen bo v glavnih obrisih njihov zaključek.

Da se je vsa svetovna javnost pričela toliko zanimati za zasedanje, je v začetku tega meseca poskrbel ministrski predsednik Nikita Hruščev, ki je sklenil, da bo osebno vodil sovjetsko odposlanstvo pri Združenih narodih. Na ladjo, ki ga je pripeljala v New York, so se vkrcali tudi najvišji voditelji Madžarske, Bolgarije in Romunije, tako da so nekateri časnikarji upravičeno dali ladji ime »plavajoči Kremelj«. Z letalom pa sta dospela v New York Poljak Gomulka in Čeh Novotny; če upoštevamo še Albanca Šehuja, vidimo, da so te dni v Ameriki zbrani najvišji voditelji vsega komunističnega sveta, razen Kitajske. In prav to je glavna značilnost pravkar pričetega zasedanja glavne skupščine OZN.

ZADRŽANJE ZAHODA

Pobuda, ki jo je dal Nikita Hruščev, je očitno presenetila zahodne vlade in tudi povzročila nekaj zmede. Tako so Amerikanci najprej izjavili, da predsednik Eisenhower nikakor ne bo sledil zgledu Nikite Hruščeva in da ne bo zato govoril v glavni skupščini. Amerikanci so obenem pritiskali na zavezniške vlade, naj zavzamejo enako stališče in naj se ne udeležijo s svojimi najvišjimi predstavniki »turnirja praznih besed«, kot je sedanje zasedanje označil vodja tiskovnega urada v Beli hiši James Hagerty.

Razvoj dogodkov v Kongu in stališče, ki so ga v zvezi z zasedanjem zavzeli maršal Tito, predsednik Naser, indonezijski predsednik Sukarno in indijski prvak Pandith Nehru pa sta najbrž vplivala, da so Amerikanci pred dobrim tednom sklenili, da bo med prvimi v glavni skupščini govoril Eisenhower.

NAPADI NA OZN

Vzporedno s težnjo ameriške diplomacije, da se čim bolj podcenjuje prisotnost Hruščeva in drugih najvišjih komunističnih voditeljev pri razpravi v Združenih narodih, so nekateri vplivni zahodni časopisi pričeli objavljati članke, v katerih so kar odkrito rušili ugled in vpliv same Organizacije Združenih narodov. Najhujši udarec pa je tej organizaciji dal francoski predsednik De Gaulle, ki se je v zadnjem govoru o njej tako podsmehljivo izražal, kot se še ni doslej noben državnik. Zakaj takšno zadržanje?

Ti krogi se namreč ne morejo sprijazniti z dejstvom, da Organizacija Združenih narodov nikakor ni več sredstvo vsaj takšne zahodne politike, kakršno smo doslej poznali. Že pred tem zasedanjem so namreč v organizacijo bile sprejete mnoge afriške in azijske države, ki sicer niso odkrito na strani komunističnega vzhoda, a jih brez dvoma tudi ne moremo prištevati med stoodstotne privrženice demokratičnega zahoda. Stanje v Ozn se je pa še temeljiteje spremenilo prav zadnji torek, ko

je bilo v organizacijo sprejetih nadaljnjih 13 afriških držav in nova republika Ciper.

VPRASANJE AFRISKO-AZIJSKIH DRŽAV

S temi državami se je število članov povečalo od 82 na 96. Če sestavo članstva danes natančneje proučimo, ugotovimo, da je v organizaciji kar 47 držav iz Azije in Afrike, devet jih je iz vzhodnega komunističnega tabora, ostale pa z zahoda in iz latinske Amerike.

Spričo takšnega stanja in zlasti glede na najnovejše dogodke v Kongu in tudi drugod po črni celini se je v nekaterih zahodnih krogih zadnje čase začelo utrjevati prepričanje, da je nadaljnje delo zahodnjakov v okviru OZN nemogoče in je zato ta organizacija pravzaprav odveč.

Večina treznih državnikov na zahodu pa odločno odklanja to stališče, ker je prepričana, da je OZN še vedno koristno in nenadomestljivo sredstvo za utrjevanje miru in za odpravo sporov med sprtima taboroma. Pri tem jih nič ne moti dejstvo, da se zlasti nove afriške države danes neposredno ne vključujejo v zahodni tabor.

Vsa pomoč Kongu samo preko OZN

Kakšno vlogo lahko igrajo omenjene države, pa nam najzorneje pokaže dogodek, ki se je pripetil te dni, in sicer tik pred pričetkom zasedanja glavne skupščine. Afriško-azijske države so v zvezi s položajem v Kongu predlagale, naj se sprejme resolucija, katere vsebina se v marsičem ni ujemala s stališčem, ki ga je zagovarjala Sovjetska zveza. Resolucija, za katero je glasovalo kar 70 držav, medtem ko se je Sovjetska zveza z ostalimi komunističnimi državami glasovanja vzdržala, odobrava dosedanje delovanje glavnega tajnika Hammarskjöldja v Kongu ter, kar je najvažneje, poudarja načelo, da mora katerakoli pomoč novi afriški republiki iti preko Organizacije Združenih narodov. Posamezne velesile bi potemtakem ne mogle na lastno pest neposredno poseči v problematiko Konga, to je, zlasti vplivati, da bi prišle na oblast osebe, naklonjene temu ali drugemu taboru, tej ali oni državi.

Pri vsem tem je še najbolj značilno, da so se azijsko-afriške države postavile na stran glavnega tajnika Hammarskjöldja prav v trenutku, ko so ga Sovjetska zveza in ostale komunistične države najhujše napadale in ga obtoževale, da podpira kolonialiste. S tem je Sovjetska zveza, ki se

smatra za zaščitnico in zagovornico bivših kolonialnih narodov, očitno doživela diplomatski poraz. Dogodek pa je obenem dokazal, da Sovjeti nikakor še nimajo pri mladih temnopoltih narodih tistega vpliva, kot so jim ga nekateri pripisovali.

HRUŠČEV IN FIDEL CASTRO

V New Yorku se te dni nahaja tudi kubanski voditelj Fidel Castro, ki je, kot znano, eden najbolj odločnih in zagrizenih nasprotnikov Združenih držav. Ker se je zaradi plačila sprl z lastnikom hotela, ki mu je bil prvotno določen, se je Fidel Castro s sodelavci odpeljal v črnsko predmestje ter se nastanil v hotelu za črnce. S tem je Castro očitno hotel Amerikancem pokazati, da so le revni ameriški črnci njegovi prijatelji.

Prav enake namene je imel tudi Nikita Hruščev, ko je obiskal Fidel Castra v starem, preprostem hotelu sredi črnske četrti. In tu je tudi doživel precejšen uspeh, saj ga je množica črncev burno pozdravila.

Hruščev je s tem spet dokazal svoje igralske sposobnosti, saj je znal tudi sredi sovražno razpoložene Amerike najti prilož-

RADIO TRST A

Nedelja, 25. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos svete maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.40 Veseli Dolinski trio; 17.40 Operne arije in dueti; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Zbor »Jacobus Gallus«; 21.20 Koncert v jazzu; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 26. septembra, ob: 13.30 Dobro zabavo vam želijo Renato Carosone, Frankie Jankovič in Giuseppe Anedda; 18.00 Predavanje: »Filmska zvezda Shirley Mac Laine«; 19.00 Oddaja za najmlajše: »Deček, ki je spet našel izgubljeno radost«, pravljica (Aleksander Marodič), igrajo člani RO; 20.30 Bellini: »Mesečnica«, opera v 2. dej. Orkester Italijanske radiotelevizije iz Torina. Približno ob 22. uri: »Mala literarna oddaja«.

Torek, 27. septembra, ob: 18.00 Predavanje: »Muzej nogavic v Milanu«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Ilustrirano predavanje — Mirko Javornik: »Balada o novem plesalcu«; 22.00 Umetnost in življenje — Pavle Merku: »Mednarodni kongres glasbenih strokovnjakov v Dubrovniku«; 22.15 Mirk: Simfonična suita.

Sreda, 28. septembra, ob: 13.30 Harmonija zvočkov in glasov; 18.00 Z začarane police — Edvard Martinuzzi: »Pastirček«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Tanganjika«; 21.00 »Jesenski večer«, utopična drama (Friedrich Dürrenmatt - M. Jevnikar), igrajo člani RO; 22.15 Jugoslovanske ritmične popevke.

Četrtek, 29. septembra, ob: 13.30 Parada orkestrorov; 18.00 Predavanje: »O skunku, ameriškem dihurju«; 19.00 Evropa-stop! Iz popotne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Boris Mihalič: »100-letnica smrti Miloša Obrenoviča«; 21.15 V spomin Giovannija Battiste Pergolesija: »Kruta nasprotja«, kantata za dva glasova, godala in čembalo. Solisti in orkester Milanskega »Angelicum« vodi Ennio Gerelli; 22.00 Iz sodobne književnosti — Franc Jeza: »Gian Battista Angioletti in njegova knjiga I grandi ospiti«.

Petek, 30. septembra, ob: 19.00 Po davnih cestah — France Orožen: »Cudež rimskih cest«; 19.20 Iz Lisztovih in Bartokovih del; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Aljoša Vesel: »Deseti mednarodni tehnični salon v Torinu«; 22.15 Koncert violinista Srečka Zalokarja, pri klavirju Jelka Suhadolnik-Zalokar — Balakirev: Romanca, Škerjanc: Dve melodiji, Tomc: Elegija, Lovc: Uspavanka.

Sobota, 1. oktobra, ob: 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodita Tito Petralia in Gennaro D'Angelo s sodelovanjem sopranistk Angele Brama, France Marghinotti, Anne Doré, Lidje Santin in Laure Londi, tenoristov Elia Malfattija in Lorenza Sabattucci ter baritonista Giovannija Fabbrija. Igra Torinski orkester Italijanske radiotelevizije; 16.00 Znamenita dela Starega veka — Miran Pavlin: »Zelenje pragozda skriva izumrlo mesto Angkor«; 16.30 Veseli planšarji; 18.00 Zena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih — Martin Jevnikar: »Matija Cop«; 20.40 Zbor »Vinko Vodopivec«; 21.00 »Neverjetno, toda res«, radijska zgodba (Cesare Meano - Lada Mlekuž), prva slika: »Kraljestvo ženske«. Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 25. septembra, nedelja: Kleofa, Uroš
- 26. septembra, ponedeljek: Justa
- 27. septembra, torek: Damjan
- 28. septembra, sreda: Venčeslav, Venko
- 29. septembra, četrtek: Miha, Mihael
- 30. septembra, petek: Jelka, Grozdana
- 1. oktobra, sobota: Sever, Remigij

PRISPEVKI ZA KOMELOV SPOMENIK

N. N. (Stmaver) 500 lir in N. N. (Stmaver) 500 lir; Družina Polh (Gorica) 1000 lir; Družina Humar (Gorica) 500 lir; Družina Habjan (Gorica) 1000 lir; Družina dr. Frankova (Gorica) 2000 lir in Skraj Marija (Trst) 100 lir.

Prispevke za Komelov spomenik sprejema Uprava Novega lista v Gorici in Trstu ter prof. Miroslav Rjavec v ulici Orzoni št. 11, Gorica.

Južni Tirol pred Združenimi narodi

Poleg velikih vprašanj o miru, razorožitvi in Kongu se bo na 15. zasedanju glavne skupščine OZN odločevalo o vprašanju avstrijske manjšine v Italiji. Ker pravilna ureditev odnosov med državo in manjšinskimi pripadniki zanima tudi nas, je prav, da naše bralce ponovno seznanimo s tem vprašanjem.

Vso zadevo je povzel kancler Raab, ki je pred odhodom avstrijskega odposlanstva v New Yorku po radiu raztolmačil, čemu je Avstrija predložila južnotirolsko vprašanje v presojo najvišjemu mednarodnemu zboru.

Petega septembra je minulo štirinajst let, odkar je bil podpisan v Parizu italijansko-avstrijski dogovor. Sklenjeno je bilo med Gruberjem in De Gasperijem, da bo italijanska republika dala vsej bocenski pokrajini široko samoupravo. Določili so tudi, da bodo stvarno izvedbo samouprave izvedli sporazumno z zastopniki nemške manjšine.

Prišlo pa je drugače. Ustavodajna skupščina je 27. junija brez pristanka manjšine združila pokrajino Bocen, ki je povečini nemška, s pokrajino Trident, kjer živi

italijanska večina. Posledica je bila, da imajo v pokrajinskem svetu večino Italijani, in sicer danes 33 proti 15. Dvotretjinska večina pa lahko pri vsakem predlogu preglasuje nemško manjšino.

Pokrajinska avtonomija Boena in okolice je zatorej propadla. Tu je po trditvah avstrijske vlade jedro spora in vse sedanje in bodoče raznarodovalne politike glede južnotirolskih Nemcev.

Zunanji minister Kreyski se je južnotirolskega vprašanja dotaknil že pri enem prejšnjih zasedanj Združenih narodov. Tudi vsi razgovori med obema vladama niso privedli do kakih zaključkov.

Vodja italijanske delegacije, bivši zunanji minister Martino je že odgovoril Raabu, da bo Italija z vso močjo zagovarjala svoje pravice v Južni Tirolski. Na mednarodno zasedanje so se odpeljali tudi zastopniki tirolske manjšine. Vprašanje manjšinskih pravic se je toliko časa vlečlo, da bodo zdaj tudi črnske države iz Afrike o njem soodločale. Tam so prej dosegli svoje pravice kot pa civilizirana manjšina v srcu Evrope.

V Kongu je vsak dan nekaj novega

Kakor kaže, se svetovno časopisje še dolgo ne bo moglo otresti pisanja o zmadah v Kongu.

Doslej sta se prepirala za oblast in se medsebojno odstavljala Lumumba in Kasavubu. Nekaj časa sem je splaval na površje tudi polkovnik Mobutu, ki je imenoval za svojega zunanjega ministra Justina Bomboko. Poveril ga je še z opolnomočeno oblastjo »tehničnega komisarja« do konca tega leta.

Lumumba, ki se skuša za vsako ceno obdržati na oblasti, je od nedelje do srede trikrat javil, kako se je sporazumel s Kasavubom, da si bosta delila vladu v nemirnem Kongu. Prav tokrat je pa Kasavubu te izjave zanikal.

Tudi Mobutu ni držal križem rok, ampak je v torek zjutraj zasedel zgradbo parlamenta in je pognal vse sebi protivne poslane in uradnike na cesto.

**TRGOVINSKI ODNOSI
MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO**

Na 59. mednarodnem velesejmu v Zagrebu je italijanski minister za zunanjo trgovino Martinelli odprl v torek »dan Italije«. Italijanski paviljon, ki obsega 3500 kvadratnih metrov, je eden najlepših na sejmišču. V njem razstavlja 92 italijanskih podjetij mehanične in obrtne izdelke.

Minister Martinelli je imel pred odhodom dolg razgovor z jugoslovanskim ministrom Sergejem Krajgherjem o razvoju jugoslovansko-italijanske trgovine. Dejal je, da je Italija uvozila leta 1959 za 23 milijard jugoslovanskih proizvodov; v prvih sedmih mesecih letošnjega leta pa že za 34 milijard. Jugoslavija pa je iz Italije uvozila lansko leto za 21 milijard blaga; letos do konca julija pa že za 33 milijard.

Jugoslovanski uvoz naglo narašča, a ga še vedno prekaša italijanski.

**OZN - nenadomestljivo sredstvo
za utrjevanje miru**

(Nadaljevanje s 1. strani)

nost, da mu je množica ploskala. Toda bolj kot ti zunanji dogodki in lepi govori svetovno javnost zanima, če bodo državniški res nekaj učinkovitega sklenili, da se na svetu utrdi mir in se ublaži današnje izredno napeto stanje med taboroma Razveseljiva in vzpodbudna je končno ugotovitev, kako so afriške in azijske države z zadnjo resolucijo posredno dokazale, da pri reševanju svojih najtežjih političnih problemov računajo na pomoč in podporo celotne OZN in ne posameznih držav, pa naj pripadajo temu ali drugemu taboru. Prav to pa je po našem najboljšem poročstvu, da bo zasedanje glavne skupščine uspešno.

D. L.

O prihodnjem predsedniku

Ni še niti pri kraju sedemletna doba Gronchijevega predsednikovanja, že ugibajo o imenih bodočega državnega predsednika. Fanfani je baje svetoval strankinemu tajniku Moru, da bi bil najbolj primeren mož za najvišje mesto prvak socialnih demokratov Saragat.

Gospodarski krogi pa bi raje videli na Kvirinalu sedanjega ministra Segnija.

Minister Campilli in en del demokristjanskih prvakov imajo raje Menichellija, bivšega guvernerja državne banke.

Tambroni in prijatelji pa se baje ogrevajo za zopetno izvolitev Gronchija.

Strahovite škode

Neurja, povodnje in usadi, ki so se v zadnjih dneh razbesneli nad zgornjo in srednjo Italijo, so povzročili velikanske žrtve in škode. Človeških žrtev štejejo doslej nad štirideset. Večinoma so avtomobilisti, ki jih je zajela huda ura na cestah, 21 pa jih je v občini Paisco Loveno blizu Brescic. Škode pa je po prvih poročilih že 16 milijard samo na progah, cestah in javnih zgradbah. Pretrgane so proge iz Bocna na Brenner, iz Parme v La Spezio, z Orte v Rim in obalna proga proti Grossetu. Na Južnem Tirolskem je reka Adiča tako narastla, kot še nikdar od pamtiveka. V Tridentu in Bocnu so bili plat zvona, da so ljudi iz nižjih krajev opozorili, naj beže pred valovi. Vlada je že nakazala 600 milijonov lir za prvo pomoč. Spričo tolikšne katastrofe je to komaj drobtinica.

Vreme pa komaj kaže, da bi se obrnilo na boljše.

Šolski koledar

Prosvetni minister Bosco je razposlal šolskim vodstvom okrožnico glede pouka. Šolsko leto bo trajalo od 1. oktobra do 15. junija; torej petnajst dni več kot letos. Razen določenih počitnic je pa dal na razpolago šolskim skrbništvom še štiri dni, katere lahko vrinejo med božične ali velikonočne počitnice. Zrelostni izpiti se bodo začeli 3. julija, jesenski pa 18. septembra.

Minister je uvedel še to posebnost, da se pri imenih učencev opusti očetovstvo in materinstvo.

NOVICE

Zadnjič po svetu

Blizu Tulona je neki avtomobilist povozil zelo kratkovidnega pešca. V bolnišnici so zvedeli, da je ponesrečeni Nemeč Kurt Peters. Mož, ki je star 61 let, je bil delovodja v veliki papirnici. Že dolgo časa mu je bolezen hromila očesne živce. Pred nekaj meseci mu je zdravnik povedal, da bo še v tem letu popolnoma oslepel. Peters, ki nima več družine (zasula mu jo je bomba med vojno), je spraval skupaj vse svoje imetje ter se je odpravil peš po svetu, da še enkrat užije lepote stvarstva. Prepotoval je že vso Vzhodno in Južno Azijo. Sprejet je bil celo pri Pandith Nehruju. Ko bo v Tulonu ozdravel, se bo odpravil v Italijo in v afriške dežele.

Na jugu bo videl poslednji zahod sonca in svojih oči.

Proti divjaštvu

Pravosodni minister Gonella je predložil v zbornici zakon proti tepizmu. Pod to tujo besedo misli na razbrzdano mladež obojega spola, ki v modrih hlačah in odpetih srajcrah počenja divjaštva, pustoši nasade, napada dekleta »iz bahaštva, nasilstva, junačevanja, krutosti, napačne zaveželnosti ter vzbuja javno ogorčenje in moti javni mir«.

Teddy-boys, plavohlačniki ali kakor že take mlade bahače imenujejo, bodo postavili pred sodnika kar po nagli poti. Starejše od osemnajst let bodo po prestani kazni poslali v poboljševalnice. Za mlajše pa bodo odgovorni tudi starši.

Otok Ventotene ima svojo vodo

Marsikateri naš interniranec pozna ta otok, ki ni imel lastne vode in so jo morali dovažati iz celine v ladjah — cisternah. Odslej pa bo imel otok lastno vodo, katero pridobivajo z destiliranjem morske vode. Z vsakim kg nafte dobijo 200 litrov pitne vode, ki stane 600 lir po kubičnem metru ($m^3 = 1.000$ litrov). S cisterno pripeljana voda je stala 3.700 lir za m^3 .

Poroka, ne kuta!

O belgijskem kralju Baldovinu so zadnje čase krožile vesti, da je kraljevanja sit in da pojde med menihe. Deset let so časnikarji pripisovali mlademu kralju sedaj to, potem drugo skrivno ljubezen. Kar petindvajset zaročenk so mu našli, pa so se vsakokrat vsteli. Nazadnje so začeli pisati o samostanu.

Tedaj pa je Baldovin celo svoje ministre presenetil, ko se je zvedelo zatrdno, da je šestindvajseta ta prava. Izvoljenka je dve leti starejša španska grofica Fabiola de Mora y Aragon. Bodoča kraljica je že prišla v Belgijo na uradni obisk h kraljevi družini. Zaročenca sta se predstavila tudi časnikarjem na poletnem kraljevem gradu v Ardenih. Vsi hvalijo, da je grofica Fabiola ne samo lepa, ampak tudi skromna in vzor čednostnega dekleta.

Smola pa taka!

Pomorščaka Messine iz Genove se drži res smola. Že v februarju je na pošti kupil listke za loterijo Agnano. Listek je stlačil v zadnji hlačni žep in popolnoma pozabil nanj. Hlače so se mu pomazale in raztrgale in mož jih je kratkomalo zalučal v morje. Ko je prišel na kopno, je slišal o dobitkih. Petdeset milijonov lir je zadel listek I. 66662. Mornar si je bil številko zapomnil; bil je prav njegov listek, ki ga je s hlačami vred vrgel v vodo. Poštna uradnica je tudi potrdila, da je njemu prodala srečko. Dobitka doslej tudi ni še nihče dvignil. Messinu pa nočejo izplačati milijonov, ker se mora dobitnik po pravilih izkazati s srečko. Obupani mornar je najel najboljše odvetnike in toži finančno upravo.

† DR. FRANC GABRŠČEK

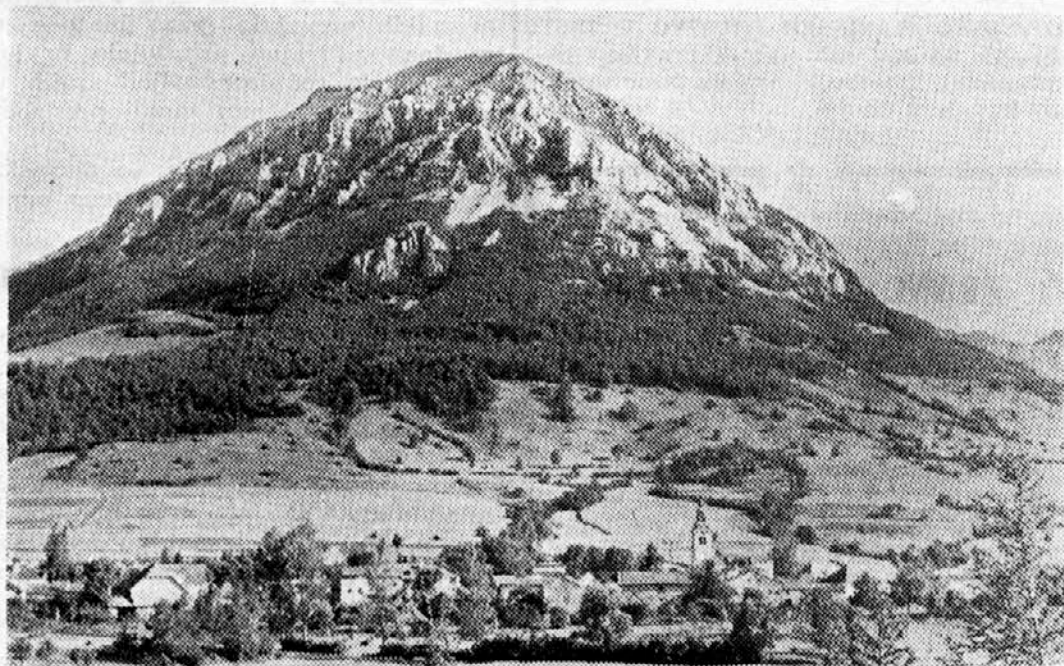
V petek, 16. septembra, je na beograjski kliniki za vedno zatisnil svoje oči odvetnik dr. Franc Gabršček. Pokojnik se je rodil pred 80 leti v Kobaridu in je do leta 1933 izvrševal odvetniški poklic v Gorici. Živo se je tudi udeleževal v političnem, kulturnem in gospodarskem življenju goriških Slovencev in bil po razpadu habsburške Avstrije priznan javni delavec naše narodne manjšine; zlasti kot odbornik političnega društva Edinosti v Gorici. Bil je tudi več let predsednik našega pomembnega denarnega zavoda Centralne posojilnice v Gorici. Rad je predaval v prosvetnih društvih in zahajal na politična zborovanja v mestu in na podeželju.

Bil je dober pravnik ter spoštovan tako v krogu svojih političnih somišljenikov, ki jih je vodil njegov brat Andrej, kot v drugem političnem taboru.

Ker ga je preganjal fašistovski režim, se je leta 1933 najprej preselil v Ljubljano in nato v Beograd. V petek zjutraj je vstal vesel in zdrav ter šel v mesto. Po nekaj urah pa je bila njegova gospa Draga, ki je hči ugledne Gorjanove družine v Gorici, pozvana na kliniko, kjer je dobila že mrtvega moža. Zadel ga je kap.

Naj zvestega slovenskega moža Bog bogato nagradi za vse, kar je koristnega storil za slovenski narod v svojem dolgem življenju.

Hudo prizadeti družini in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Pogled na Nanos, ob vznožju vas Razdrto

Tržaškega

Priprave na upravne volitve

Danes so župani vseh občin na Tržaškem dali razobesiti lepake, s katerimi se razpisujejo volitve v pokrajinski svet. Župani miljske, devinsko-nabrežinske, dolinske, repentaborske in zgoniške občine pa so odredili, naj se razobesijo tudi lepaki, s katerimi se razpisujejo volitve posameznih občinskih svetov.

Volitve pokrajinskega sveta

Glede na pokrajinske volitve je treba omeniti, da bo ostalo število 16 volilnih okrožij nespremenjeno, čeprav ne bodo več v veljavi stari volilni predpisi. V vsakem okrožju se bo predstavil samo en kandidat za posamezno stranko, vendar bo vsaka stranka lahko predložila še eno listo z 8 kandidati, tako da bo v resnici lahko posegla v boj za vsa razpoložljiva mesta (16 + 8 = 24).

Doslej so znana le imena kandidatov komunistične in socialdemokratske stranke.

Med komunističnimi kandidati je 8 Slovencev in 16 Italijanov. Demokristjani niso še objavili kandidatne liste, a je znano, da dosedanji predsednik pokrajine prof. Gregoretta ne bo več kandidiral.

Volitve v Devinu - Nabrežini

Zaradi posebnega položaja, v katerem se nahaja devinsko-nabrežinska občina, bodo tamkajšnji Slovenci po vsej verjetnosti posegli v volilni boj s samo eno listo. Volilne priprave so v polnem teku in lahko pričakujemo, da bo kandidatna lista v nekaj dneh dokončno sestavljena.

Kar zadeva Italijane, je doslej znano samo to, da bo Kršč. demokracija nastopila s svojo listo. Njen nosilec bo dr. Rinaldini, ki je ravnatelj Ustanove za tujski promet in obnem odbornik tržaške občine. V listo pa bodo postavili tudi »neodvisne« kandidati, tako da bo lista dejansko predstavljala vse Italijane.

Mavhinje:

NOVI ŽUPNI UPRAVITELJ

V nedeljo so verniki mavhinjske župnije, ki poleg Mavhinj obsega še vasi Cerovlje, Vižovlje in Sesljan, imeli priliko, da spoznajo svojega novega župnega upravitelja g. Cotiča. Prejšnji župnik g. Jože Žorž je postal dekan v Standrežu.

Novemu dušnemu pastirju želimo prijetno bivanje med nami in mnogo uspehov v njegovem pastirskem delu.

Repentabor:

OBCINA BO VLOŽILA TOŽBO

V soboto se je zadnjič sestal repentaborski občinski svet. Župan Bizjak je kratko poročal o štiriletnem delovanju občinske uprave. Med drugim je omenil, da je neka doslej neznan ustanova dala postaviti ob cesti za Repentabor napis »Foiba di Monrupino« (Repentaborska jama). Ta napis se sicer nahaja na ozemlju tržaške občine, vendar se na Repentabru čutijo prizadete in bo zato županstvo prijavitelo zadevo sodniji.

V ostalih slovenskih občinah najbrž ne bo velikih sprememb. Povsod bosta nastopili dve listi, razen v Dolini, kjer se bo volivcem predstavila tudi italijanska lista Kršč. demokracije.

V Miljah je v veljavi proporcionalni volilni red in zato vsaka stranka nastopa z lastno listo. Nosilec komunistične liste je sedanji župan Pacco, ki vodi občino že od leta 1949. Novost letošnjih volitev je, da so Nennijski socialisti sestavili svojo listo, medtem ko so doslej vselej nastopali skupno s komunisti.

Pokrajinske in občinske volitve bodo, kot smo že poročali, 6. in 7. novembra.

Sv. Ivan:

SMRT UGLEDNEGA DOMACINA

Pred dnevi je v tržaški bolnišnici, kjer je zaman iskal zdravja, za vedno zapustil ta svet g. Franc Kralj, ki so ga poznali ne samo Svetoivančani, med katerimi je bival, temveč tudi mnogi tržaški Slovenci in Italijani. Pokojnik je bil bančni uradnik, ki so ga zaradi njegove sposobnosti, vestnosti in poštenosti vsi zelo cenili, zlasti njegovi delovni tovariši in nadrejeni.

Kruta in neozdravljiva bolezen, ki je bila posledica 15-mesečnega trpljenja v nacističnem taborišču, ga je prisilila, da je že pred 4 leti stopil v pokoj. Odtlej je iskal pomoči v mnogih zdraviliščih, a je žal ni našel.

Pogreba se je udeležila velika množica domačinov ter prijateljev in znancev iz mesta ter okolice. Telesne ostanke so položili v grob na katinarskem pokopališču.

Naj zvestemu sinu svojega naroda sveti večna luč! Hudo prizadeti ženi Karli in vsem sorodnikom izrekamo globoko občuteneo sožalje.

Družini svojega zvestega naročnika izrekata globoko sožalje tudi uredništvo in uprava Novega lista.

— • —

SLOVENSKO PLANINSKO DRUSTVO V TRSTU

priredi 16. oktobra 1960, izlet na PLATAK (Hrvaški Snežnik). Natančnejša navodila bomo sporočili prihodnjič.

Po dolgi bolezni nas je za vedno zapustil naš dragi

FRANC CARLI (KRALJ)

Zalostno vest sporočajo žena Karla, brat Anton z družino, brat Karel, vnukinja Nada Alliney in družina, svačinje in vsaki ter ostali sorodniki.

Pogreb je bil 20. t. m. ob 15. uri iz mrtvašnice glavne bolnišnice na pokopališče na Katinari.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo vsem zdravnikom, ki so pokojnika zdravili med dolgo boleznijo, ter vsem prijateljem in znanecem, ki so ga v tako velikem številu spremili na zadnji poti.

Družina Kralj

Trst, 21. septembra 1960.

MATURA NA UCITELJISCU

Usposobljenostni izpit na slovenskem učiteljskem v Trstu so v jesenskem roku z uspehom opravili: Birsa Sergij, Ukmar Marij, Corbatti Alida, Križmančič Ema, Prašelj Marija, Prelec Helena, Batagelj Vlasta, Sušteršič Dino, Koršič Adrijan in Tomšič Jordan. Trije kandidati pa niso izdelali.

VPISOVANJE V OSNOVNE SOLE

Didaktična ravnateljstva slovenskih osnovnih šol sporočajo, da se vpisovanje za šolsko leto 1960/61 zaključuje dne 26. septembra.

Učitelji so na razpolago na posameznih šolah vsak delavnik od 7. do 12. ure. Starši otrok, ki so rojeni leta 1954, morajo ob vpisu predložiti naslednje listine: rojstni list, potrdilo o cepljenju proti kozam in davici ter potrdilo o cepljenju proti paralizii.

— 0 —

Vpisovanje v otroška vrtca pri Sv. Ivanu in na Greti se zaključuje dne 30. t. m. Starši lahko otroke vpišejo vsak dan od 9. do 12. ure.

Beneška

IZ KLENJA

Pri nas se je pred kratkim dogodil vandalski dogodek, ki je vznemiril vse poštene vaščane in okoliške vasi. Doslej še neznan zlikovci so namreč porezali kar 41 dobrih trt v vinogradu Angela Venutija. Kakšna boleť in škoda za vinogradnika, ki je pridno obdeloval in skrbel za svoje trte! Ne najdemo dovolj ostrih besedi, da bi ožigosali barbarstvo nepridipravov. Zato vsi želimo, da bi jih orožniki čimprej našli, ker se taki zločini morajo strogo kaznovati.

IZ MAZEROL

Zvedeli smo, da je ministrstvo za javna dela odobrilo naši občinski upravi posojilo v znesku 4 milijonov lir, ki ga bo vračala skozi 35 let. To posojilo bo uporabila za ureditev in razširitev šolskega poslojpa. Po cesti, ki vodi iz Kanalute proti naši vasi, je postala v zadnjem času vsaka vožnja zelo težavna in skoraj nemogoča, ker je vsa razrita in polna jam. Soferji, ki na tovornikih prevažajo razno blago v naše trgovine, se trajno pritožujejo in groze, da ne bodo več izpostavljali svojih vozil nevarnosti, da se jim zaradi preslabe ceste prevrnejo.

Zato je nujno potrebno, da občinska uprava še pred zimo pot pošteno popravi.

SEMPETER SLOVENOV

Po vseh naših dolinah so hruške letos nadvse bogato obrodile. Do zadnjega smo upali, da si bodo naši sadjarji s tem bogatim pridelkom nekoliko opomogli, a stvarnost na trgu v Čedadu in drugod je pokazala, da smo delali račune brez krčmarja. Saj je cena našim »napolenkam« in »kongusom« tako nizka, da se sadjarjem ne bo izplačalo izgubljati niti časa za njihovo obiranje. Saj grede komaj po 15-20 lir za kg, a še po tako nizki ceni jih je treba kupcem vsiljevati.

Pred več leti smo pridelali v naši domačiji tudi nad 5000 stotov hrušk, prav toliko jabolk in še več breskev, a tedaj je

GORISKI MESTNI SVET

V petek je bila seja goriškega občinskega sveta, na kateri je župan dr. Bernardis tovariše najprej obvestil, da je to zasedanje zadnje, ker se tudi našemu mestu bližajo volitve, čeprav njihov rok doslej še ni natančno določen.

Nato je župan poročal o dveh brzojavkah, ki ju je v imenu občine pred kratkim poslal nekaterim ministrom. V eni je protestiral proti premestitvi urada za načrte CRDA v Trstu, v drugi pa proti dogovoru med Italijo in Jugoslavijo, da se vrnejo Jugoslaviji kulturne dragocenosti, ki so jih Italijani odnesli iz Dalmacije in Istre za druge svetovne vojne. Obžaloval je, da sta se o tej stvari vladi skrivaj pogajali, čeprav so danes odnosi med obema država vama boljši, kot so bili v preteklosti.

Župan je nadalje govoril o obnovitvi železniškega prometa med Gorico in Novo Gorico, o čemer smo že poročali.

Nato je svet z večino glasov odobril predlog svetovalca Agatija, da se del ulice Diaz preimenuje v trg Giordana Culiat. Gre za tisti del ulice, ki se nahaja pred

Slovenija

naše sadje imelo tudi dobro ceno, da so si ljudje z izkupičkom precej pomagali, a danes je še ta vir dohodkov odpadel.

Sadje bi pomagalo našemu gospodarstvu le, če bi iz njega v kakih tovarnah pridelovali marmelado in sokove. Le tako bi naši ljudje zopet dobili veselje do sadjarstva in bi nasadili še zlahknejša drevesa. Saj ima naša dežela vse pogoje za velik razmah sadjarstva. Le več pameti, podjetnosti in zadružne vneme nam je treba. Ja si v najbližji bodočnosti postavimo kako tovarno za predelovanje sadja v marmelade in sokove.

IZ VIZONTA

V naši vasi se je več kot teden dni mudila večja skupina tržaških jamarjev.

Naša občina in občina Brdo bi se morali bolj zanimati za svoje podzemске jame, da postanejo znane ljubiteljem podzemскеga sveta in njegovih lepot. Kajti le tako se bi tudi v naših krajih lahko razvil tujski promet.

IZ SOVODNJE

Na mah se je po vsej naši dolini razširila vest, da so lovci predpreteklo nedeljo na obronkih Matajurja našli ostanke človeškega trupla in o tem obvestili orožnike na Stupici. Večja skupina lovcev je namreč odšla iz Mersina na lov divjih koz. Po dveh urah je v nekem zakotnem kraju slučajno zagledala ostanke človeškega okostja.

Lovci so se takoj vrnil v dolino in o tem dogodku obvestili poveljnika orožnikov na Stupici. Orožniki so skupno s člani sodnega oddelka čedadske policije šli na kraj, kjer so lovci našli ostanke človeškega trupla. Zdravnik iz Podbonesca dr. Malacini je ugotovil, da je bil mrtvec moškega spola in da je umrl že pred daljšim časom.

Telesni ostanki se sedaj nahajajo v čedadski bolnici, kjer jih bodo temeljito preiskali. Naravno je, da organi javne varnosti, kakor tudi prebivalci sedaj mrzlično ugibajo, kdo naj bi bil mrtvec.

sedežem Mladinske italijanske zveze (AGI) in ki ji danes predseduje Agati; pri tej točki so se socialisti, komunisti in slovenski svetovalci glasovanja vzdržali.

Na tajni seji je svet podelil častno meščanstvo predsedniku upravnega sveta podgorske predilnice Antonu Tognella zaradi njegovega truda, da se je predilnica ohranila, razširila in modernizirala.

Omembe vreden je tudi sklep, da se ing. Fornazariju poveri izdelava končnega načrta za razširitev občinskega sedeža; da se izda 75.750.000 lir za ureditev umetniške šole in za ureditev ljudskih šol v Podgori ter v ulici Codelli. Svet je odobril tudi nakup nekaterih gradbenih parcel, ki jih občina potrebuje za podaljšanje važne ulice Roma. Končno je v zvezi s sporom s podjetjem Bozzini in Gionchetti ter občino odobril imenovanje razsodne komisije, ki ji bo predsedoval prof. Bettiol.

NAGRADE GOSTINSKIM PODJETNIKOM

V nedeljo dopoldne je pokrajinska uprava razdelila dva milijona 400 tisoč lir nagrad med lastnike gostinskih podjetij na Goriškem. Nagrajenci so se namreč udeležili natečaja za izboljšanje higienskih naprav v svojih obratih. Nagrade so znašale po 150, 100 in 50 tisoč lir.

Slovesni razdelitvi je prisostvoval tudi goriški prefekt dr. Nitri z drugimi oblastniki. Priložnostni govor je imel odbornik za kmetijstvo Grigolon.

Med odlikovanci je dobila 150 tisoč lir nagrade tudi lastnica gostilne v Bukovju v Steverjanu Planinšek; 100 tisoč lir nagrade pa so prejeli Izidor Prinčič iz Tržiča, Danilo Ožbot iz Rupe, Franc Skoraj iz Gradiške in Rudolf Mrak iz Jazbin; po 50 tisoč lir pa sta dobila Alojzij Lavrenčič iz Štandreža in Doroteja Kompare iz Gorice. Za prihodnje podobno tekmovanje je pokrajinska uprava določila 1.600.000 lir

NOVA GIMNAZIJA V NOVI GORICI

Predpreteklo nedeljo so v Novi Gorici slovesno otvorili ponosno poslopje nove gimnazije, ki ima doslej pet stalnih in tri pomožne učilnice. Ko bo dograjeno tudi poslopje osemletke, ki bo imela 16 razredov, bo šolsko središče povsem dokončano. V načrtu pa je tudi zgradnja novega Dijaškega in Vajeniškega doma.

IZ ŠTANDREŽA

V nedeljo smo štandrežci doživeli zares vesel dan. Saj smo imeli prvič v svoji sredi novega župnika in dekana gospoda Zorža Jožefa, ki je prišel iz Mavhinj. Njegovo ustoličenje za župnika in dekana v Štandrežu je opravil po priložnostnem cerkvenem nagovoru nadškofijski kancler msgr. Klinec. Zares zadovoljni smo bili, ko smo slišali prvič govor svojega novega župnika in dekana. Ob tej priliki se je iz naših duš dvignila k Stvarniku molitev, da bi ga ohranil dolgo let med nami.

Cerkev je bila za nedeljsko slovesnost zares izredno okusno okrašena, za kar gre hvala naši mladini. Vsaj za nekaj časa je pod lepoto okraskov izginila izpred naših oči umazanost cerkvenih sten, ki mora biti čimprej odstranjena. Pri tej priliki mora-

Iz Goriške

mo tudi pohvaliti globoko občuteno petje našega pevskega zbora.

Naš prejšnji župni upravitelj g. Cotič je odšel v Mavhinje.

IZ DOBERDOBA

Goriška prefektura je prejšnji teden razglasila, da je Skrbništvo za javna dela v Trstu odobrilo ureditev vodovodne mreže v naši vasi, kar bo stalo 11 milijonov 340 tisoč lir.

Verjetno bo še pred koncem septembra, najkasneje pa v začetku oktobra podjetje Barbuio začelo graditi naš novi otroški vrtec. Načrt je izdelal inženir Marcello Baldochi iz Gorice.

Podjetje se je obvezalo, da zgradi otroški vrtec za 2,30 odstotka manj od predlagane vsote osem in pol milijona lir. Tako bo občina prihranek zaradi znižane gradbene cene lahko uporabila v druge namene.

Prave muke pa doživljajo mnogi doberdobski kmetovalci zaradi neprestanih vojaških vaj, ki jim ne povzročajo samo precejšnje škode na zemljiščih, marveč tudi pretirano zgubo časa pri delu. Škodo jim tu pa tam še izplačajo, čeprav zelo neredno in prenizko, hudo izgubo časa pri delu pa jim nihče ne poravnava.

Vsej javnosti je znano, da so že pred daljšim časom razlastili na predlog vojaških oblastev mnoge kmečke parcele; razlaščenecem je bilo tedaj obljubljeni plačilo, ki ga pa prizadeti kmetje do danes še niso dobili. Kar se pa tiče škode, ki jim jo danes povzročajo vojaške vaje, jih najbolj vznemirja dejstvo, da večkrat zaman iščejo naslov vojaške edinice, ki jim je škodo napravila. Kakšne težave imajo kmetovalci, preden jih najdejo, si lahko vsakdo predstavlja.

Kako natančna je bila pri tem bivša ameriška uprava, ko so se vršile pod njo vojaške vaje. Vso škodo so takoj ugotovili in odškodnino plačali, kot pač zahteva resnična demokracija, če je zgrajena na zasebni lastnini.

Zato smo v listu že večkrat pozvali pristojna oblastva, zlasti goriško prefekturo, da končno napravijo red v tej važni zadevi in prizadetim kmetom škodo čimprej primerno in pravično izplačajo. Nič huje ne ograža ljubezni in spoštovanja do države, ki je zgrajena na temelju zasebne lastnine, kot to, da jo država sama premalo spoštuje.

S PEČI

Občinski vodnjak v naši vasi zopet služi svojemu namenu, ker so pokvarjeno črpalno popravili, tako da od predzadnje sobote dalje vaščani lahko črpajo iz njega vodo.

SOLSKA OBVESTILA

Ravnateljstvo Nižje srednje šole (gimnazije) in Strokovne šole v Gorici sporoča, da se vpisovanje za prihodnje šolsko leto zaključuje nepreklicno 25. t. m. Po tem dnevu se ne bo sprejel noben nov vpis.

Dijaki, ki so delali sprejemni izpit za gimnazijo, morajo tudi vložiti prošnjo za vpis, kajti izpit sam ne nadomešča vpisa.

Pričetek šolskega leta bo 1. oktobra s šolsko mašo v stolnici ob 10. uri; dijaki naj se že ob 9.30 zberejo na šolskem dvorišču, od koder pojdejo v spremstvu gg. profesorjev v cerkev.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Več samozavesti in poguma!

Slovenci v Italiji večkrat tožimo, da se naši ljudje potujčujejo, in vidimo v tem glavno zlo in nevarnost za našo manjšino. Noben drug problem — vzeto s stališča manjšine — ni tako hud kot ta. Pri tem pa radi nekoliko pretiravamo in prikazujemo vso stvar tako, kot da so samo naši ljudje tako nezavedni in da grozi ta nevarnost nam še prav posebno oziroma kot da bi bile druge manjšine pred nevarnostjo potujčenja bolj varne. Toda to ni res. Mnoge tuje manjšine in narodnostni drobci so še v vse hujši nevarnosti kot mi, da kmalu izginejo, in malokje je toliko narodne zavednosti in odpornosti kot ravnó pri nas. Tega ne zapišemo zato, da bi zmanjševali važnost tega problema, ampak zato, da povemo resnico in da damo našim ljudem s tem priznanje ter jim pokažemo, da niso med najslabšimi in najbolj cagavimi ljudmi, ampak — nasprotno — med najpogumnejšimi in najbolj zavednimi. To jih bo, upamo, le vzpodbudilo v njihovi ljubezni in zvestobi do lastne slovenske narodnosti.

Največkrat nam stavijo za vzgled Južne Tirole, češ ti so vse bolj učinkoviti v svojem odporu in mnogo bolj trdno zasidrani v lastni narodnosti kot mi. Lahko so nam za vzgled. Ali to drži? Predvsem moramo pomisliti, da živi južnotirolska manjšina v čisto drugačnih razmerah kot slovenska. Manjšina je postala šele leta 1919, medtem ko je bila prej dolga stoletja del večinskega, gospodujočega naroda v Avstriji, ki je vladala tudi Italijanom. Pod fašizmom je ostala bolj ali manj pasivna. Njen odpor niti oddaleč ne da primerjati z bojevitim odporom Slovencev pod Italijo, ki se niso ustrašili niti morišča. Južni Tirolci niso imeli Gortana, Bidovca in drugih junakov, ki so umrli pred puškami. Z našo manjšino so sicer sodelovali v legalni opoziciji proti fašizmu, dokler je bilo to mogoče, vendar so se previdno pazili, da bi se bili trdneje povezali z nami v ilegalnem in krvavem boju proti fašizmu. Ko sta se Hitler in Mussolini pobotala, da likvidirata južnotirolsko manjšino tudi teritorialno, so se po veliki večini mirno vdali v to, pustili svojo zemljo, na kateri so živeli njihovi dedje nad tisoč let, ter se preselili v »Rajh«. To so storili tudi kmetje — čeprav so bile med njimi tudi izjeme — medtem ko se je naš kmet držal svoje zemlje kot klop in je ni prepustil sovražniku niti v največji stiski. To je lahko našim primorskim kmetom v resničen in trajen ponos, tudi za bodoče rodove.

Danes delajo Avstrijci tak hrup zaradi svoje manjšine na Južnem Tirolskem prav zaradi tega, ker se boje, da je njena usoda zapčatena, če ne bodo hitro dosegli nekaj odločilnega, pri čemer mislijo na nekako legalno pregrado, ki bi jo zavarovala pred potujčenjem. V njih ni tiste samozavesti in zaupanja v bodočnost kot v naših ljudeh, kljub temu da so v mnogo boljšem položaju. Večja mesta na Južnem Tirolskem imajo že italijansko večino, ali pa so na tem, da jo bodo v kratkem imela, in pri tem je Bocen precej manjši od Trsta. Kaj bi bilo, če bi imei sredi Južne Tirolske veliko mesto, kot je Trst? Pri tem so južni Tirolci po večini kmet

je, ki gospodarijo na svojih hribovskih kmetijah ter so mnogo manj izpostavljeni potujčenju in italijanskim vplivom kot naši ljudje, ki žive sredi Trsta ali v predmestjih — saj je vsa tržaška okolica eno samo predmestje — ter morajo vsak dan na delo v mesto. Mnogi slovenski otroci odraščajo v čisto italijanskem okolju, kot n. pr. ponekod v Barokovljah, v Rojanu, pri Sv. Ivanu, pri Sv. Jakobu in drugod in vendar dozorevajo v slovenski narodni zavesti in hodijo v slovensko šolo. Mirno lahko trdimo, da je naš človek mnogo odpornejši in pogumnejši v svojem nacionalnem čutenju in izživljanju kot Južni Tirolci. V naših ljudeh ni tistega nervoznega strahu kot v onih.

KAKO PA JE Z DRUGIMI MANJŠINAMI?

O Ladincih v Svici večkrat beremo. Te dni pa sem odkril v nekem velikem švicarskem dnevniku presenetljivo vest, da je njihovo predstavniško telo odklonilo zelo velikodušno pomoč švicarske zvezne vlade pri tiskanju šolskih knjig v njihovem jeziku. Njihova narodna zavest je že tako padla, da hoče večina rajši pošiljati otroke v tujejezične šole.

Tudi norveški Laponci so letos poleti sprejeli na svojem zboru resolucijo, ki zahteva od norveške vlade, da naj jih ne smatra za narodno manjšino, ampak za prave Norvežane. Nočejo, da bi učili njihove otroke v šolah v laponskem jeziku, ampak hočejo zanje pouk, kot ga imajo drugi norveški otroci. Če bo norveška vlada to zahtevo sprejela, bo kmalu konec Laponcev kot posebne narodnostne skupine. Očitno je, da je v njih prevladal kompleks manjvrednosti.

O Švedski manjšini na Finskem smo v našem listu že pisali. Neki švedski pisatelj, ki pripada manjšini na Finskem, je izjavil nedavno na posvetovanju švedsko-finskih pisateljev, da po njegovem švedska manjšina tam sploh ne obstaja več. Drugi mu niso pritrili, vendar pa so priznali, da se krha. Finski predsednik Paasikivi sam je svoj čas to obžaloval. Pri tem uživajo Švedski vse narodnostne pravice. Voditelj Švedske manjšinske stranke je bil celo predsednik ene izmed finskih poveljnih vlad.

Urbanijev obisk

Sredi septembra se je mudil v Ljubljani tržaški slavist Umberto Urbani. Povabilo ga je Društvo slovenskih književnikov, da se z njimi pogovori o poglabljanju stikov med slovenskimi in italijanskimi kulturnimi delavci.

Profesor Urbani, ki je tudi med nami dobro znan, je v zbirki Scrittori jugoslavi prevedel več slovenskih pisateljev, med temi tudi Bevkovo »Kresna noč«. Z njim se je tudi srečal in mu čestital k jubileju sedemdesetletnice.

Italijanski slavist je tudi povedal, da bi rad izdal v posebni knjigi svoje prevode Tavčarja in Bevka, obenem s članki o jugoslovanskih slovstvih. Delo bo nosilo naslov »Le mie simpatie«.

Topi se tudi danska manjšina v nemški deželi Schleswig-Holstein. Te dni pa smo brali v tujem tisku celo presenetljivo vest, da se ponemčujejo celo Danci v severnem Schleswigu, ki pripada Danski. Vsi gledajo namreč rajši nemške televizijske oddaje kot danske, ker so bolj pestre in tudi več časa trajajo. To pa vodi k temu, da začenjajo tudi nemško misliti in govoriti. Prišli so močno pod nemški kulturni in s tem tudi politični vpliv. Zadeva začena vznemirjati vso dansko javnost.

Kreči se tudi nemška manjšina v Alzaciji-Loreni, ne da bi se Nemci zaradi tega posebno razburjali.

Vse to nam dokazuje, da smo tudi mi kot manjšina v nevarnosti, da bomo izginili, če ne bomo budni in odporni, da pa nam naše sedanje narodnostne razmere ne smejo vzbujaati pesimizma, ampak ponos, ker smo doslej vendarle kar krepko in pogumno vztrajali v obrambi svoje narodnosti. Naj bi bilo tako tudi v bodoče. Glavne trdnjave naše narodnosti pa so danes slovenske šole. Tam se slovenski otrok vzgaja v materinem jeziku in v ljubezni do lastnega naroda, hkrati pa tudi v spoštovanju do druge narodnosti.

B. H.

Bevkova sedemdesetletnica

Dne 17. septembra je France Bevk obhajal svojo sedemdesetletnico. Učakal jo je v polni svežini svojih sil in v še vedno plodoviti delavnosti. Prav gotovo je ob tem jubileju mlajši, kot je bil pred dvajsetimi leti. Tedaj se je vzpenjal skozi kalvarijo, svojo lastno in skozi bolesto zlasti primorskega ljudstva.

Zato je tudi hotel, da se ob tem življenjskem mejniku pomudi na domači zemlji med svojimi ljudmi.

Na slavnostni večer so v dvorani goriškega gledališča v Solkanu uprizorili krstno predstavo dramatisirane Bevkove povesti »Krivda«. Naslednji dan dopoldne so pa odposlanstva različnih primorskih in zamejskih organizacij prinesla slavljencu pozdrave in darove. V prisrčnih besedah se je jubilar zahvalil za pozornost in spoštovanje, katero izkazujejo posebno ožji rojaki njegovemu delu za to zemljo.

Njegov kulturni doprinos je najbolj nazorno prikazan na razstavi »Življenja in dela Franceta Bevka«, ki so jo slovesno odprli v nedeljo dopoldne v dvorani okrajne palače v Novi Gorici.

Pobudo za dovršeno urejeno razstavo je dala Studijska knjižnica.

Obiskovalec si ob razstavljenih delih ustvari sliko umetniškega razvoja Franceta Bevka od Veselega godu (dramatični prizor za Slomškovo proslavo), katerega je napisal že leta 1912, pa do zadnje mladinske knjige Luna, ki nosi zaporedno številko 148!

Na razstavi manjkajo nekatera dela, ki so že pošla; posebno izdaje iz prvih pisateljevih let v Gorici. Nekateri so morali nadomestiti samo s platnicami.

Te vrzeli nadomešča za sedaj Bevkova bibliografija, I. del. Izdala jo je v počastitev 70-letnice koprška založba Lipa. Sestavlil jo je z izredno skrbnostjo Marijan Breclj, lično zunanjjo opremo pa ji je oskrbel Tone Kralj. Na 64 straneh, katere krasi Bevkovi portreti in posnetki platnic, je podan pregled pisateljevih izvirnih del. Teh je naštetih, s točnimi bibliografskimi podatki 148 in štiri, ki bodo tiskana še do konca leta. Knjižnih prireditev in prevodov je označenih 29. Ob koncu pregleda je dodan še seznam 38 prevodov v tuje jezike (v srbohrvaški, slovaški, bolgarski, italijanski, nemški, angleški, madžarski, danski in albanski).

r. b.

NEMSKA ZGODOVINA

Letos je dvesto let, odkar obstaja in živahno deluje nemški zgodovinski časopis »Historische Zeitschrift«. Ob jubileju je izšla posebna številka obzornika, kjer najodličnejši sedanji znanstveniki razpravljajo o novih poteh nemškega zgodovinopisja.

Historiografija je postala mnogovrstna, poudarja zopet osebnost, ki obrača tok zgodovine ter dodaja k temu še moralni etos. Vendar se pa še vedno vidi, da prevladuje nemški duh, ne samo nemška osebnost v teoriji tega zgodovinopisja.

SLOVENE V JAPONSCINI

V Tokiu na Japonskem je izšla prva slovenska pesniška zbirka v japonskem prevodu. Spisal jo je misijonar Vlado Kos pod noslovom Dober večer in obsega 64 strani. Izkupiček je namenjen v dobrodelne namene.

Prizor iz jugoslovanskega filma »Vojna«, ki so ga predvajali tudi na letošnjem beneškem festivalu. Film je po Zavattinijevem scenariju zrežiral Veljko Bulajić. V glavnih vlogah sta nastopila Toni Vrdoljak in poljska igralka Eva Krzyznowska. Kot znano, je film doživel popoln neuspeh.

GOSPODARSTVO

Migljaji za letošnja trgateg

Po kakovosti letošnja trgateg ne zadovoljuje. Zaradi vlažnega in prehladnega polja nekatere sorte grozdja niso dobro dozorele in je mnogo grozdja kislega. Mnogo škode povzročata tudi gniloba.

Ne trgaj vsega v en koš!

Če hočemo imeti nekaj dobrega pridelka, moramo na vsak način trgati tako, da zdravo in dobro dozorelo grozdje tržemo v eno posodo, vse nedozorelo in od gnilobe napadeno grozdje pa v drugo. Vsako partijo grozdja moramo posebej zmleti in spremeniti v mošt, posebej pustiti vreti in nikdar zalivati boljši mošt s slabšim, lahko pa narobe.

Prekislilo grozdje

Kislo grozdje bo dalo premalo sladkega mošta, ki pa bo imel obilo kisline. Tak mošt kaže razkisati, in sicer z dodatkom apnenega karbonata (carbonato di calcio). Tega dodamo moštu, preden začne vreti, in sicer primešamo vsakemu hl mošta po 250 gramov apnenega karbonata. Če bi imeli kislomer, to je pripravo, s katero zmerimo kislino v moštu ali vinu, bi lahko primešali tudi več apnenega karbonata, zavdajoč se, da 67 gramov apnenega karbonata zniža kislino za eno tisočinko. Z 250 gramov apnenega karbonata odvezamo torej moštu okoli 4 tisočinke kisline, kar bi bilo v redkih letih preveč, letos pa ne.

Ker bomo vino iz nedozorelega grozdja držali za dom, lahko mošt sladkamo z navadnim sladkorjem in lahko dodamo poljubno količino sladkorja, tudi 5 in več kg sladkorja na hl. A takega vina ne smemo hraniti v kleti, kjer je vino za prodajo. Če bi pa hoteli kisli mošt sladkati za prodajo, ga smemo sladkati samo z zgoščenim moštom (mosto concentrato), ki ga je treba seveda kupiti.

Zveplaj grozdje oziroma mošt

Mnogo grozdja je gnilega, a tudi pri zdravem grozdju je na jagodah vse polno gnilobnih glivic, le da še niso imele časa, se razviti in uničevati jagode. Mošt in pozneje vino iz gnilih jagod ima okus po gnilobi, močni plesni, vino pa redno porjavi. Vsa vina bodo letos rjavela, če ne bomo tega preprečili ob trgatvi, in sicer s tem, da bomo mošt ali še bolj grozdje zveplali.

Za zveplanje grozdja oziroma mošta uporabljamo kalijev metabisulfit ali žveplasto kislino v obliki vtekočinjenega plina, torej čisto ali pa spojeno s fosfatom v obliki prahu ali tekočine (amonij - žveplasti fosfat). Če zveplamo z metabisulfitom, ga vzamemo po 10 do 20 gramov za vsakih 100 kg grozdja; manjšo količino za zdravo grozdje, večjo za bolj gnilo. Najbolj pa je danes v rabi amonij - žveplasti fosfat (solfosfato ammonico) v prahu ali v tekočini. Prvega ali drugega potrebujemo po 30 gramov na 100 kg grozdja. To sredstvo je zato najbolj priporočljivo, ker razkuži grozdje in potem mošt ter obenem podpre žlahtne kiselne kvasnice, katerim nudi potrebno hrano — fosfat.

Najbolje je, če zveplamo grozdje, in sicer takoj v vinogradu, posebno v primeru, da grozdje v vinogradu tlačimo v orne in bednje (plavnike) ter ga nato vozimo domov. Če komaj natrganega grozdja ne zaveplamo že v vinogradu, to se pravi, če ga ne potrosimo z metabisulfitom ali amonij - žveplastim fosfatom, se že v vinogradu in med vožnjo domov ter med čakanjem na mletev zelo močno okuži s kislobnimi bakterijami.

Duh po gnilih jajc

Nekateri vinogradniki se bojijo, da bo dobilo vino duh in okus po gnilih jajc, če bodo za zveplanje grozdja oziroma mošta uporabljali metabisulfit ali amonij - žveplasti fosfat. Od teh dveh snovi nobena ne povzroča omenjenega duha ali okusa. Takšen duh pa povzročata navadno žveplo, ki pride v mošt od poznega zveplanja grozdja na trtah ali z zveplanjem sodov — posebno mokrih — z zveplanimi trakci, ki

kapljajo. Kakšenkrat nastane okus in duh po gnilih jajc tudi zaradi drožij, ki gnijejo. Zato je važno, da vino zgodaj pretlačimo, zlasti če je bilo mnogo gnilobe na grozdju. Duh po metabisulfitu oziroma amonij - žveplastem fosfatu pustita mlademu vinu tudi neki poseben duh, ki pa izgine pri prvem pretakanju, ko vino nekoliko prezračimo: pretakamo z brenticami in ne s črpalko. Obe snovi pa ne bosta pustili nobenega duha v mladem vinu, če mošt pred nalitjem v sode nekoliko prezračimo skozi kakšno sito ali s prelivanjem.

Kipenje mošta

Metabisulfit, vtekočinjena žveplena kislina in njene spojine zaustavijo za nekaj časa kipenje, lahko tudi za nekaj dni. Toda ko mošt začne kipeči, kipi bolj zmerno — brez burnega kipenja — in večkrat kipenja niti ne opazimo. Koliko časa kipi, je odvisno od odstotka sladkorja v moštu in od toplote v prostoru. V naših razmerah ne bi smela biti toplota v vrelnem prostoru nižja od 15° C, a tudi ne višja od 20° C. Toplota naj niha med tema dvema mejama. Če tako je med kipenjem v sodu višja toplota — večkrat tudi za 6 — 8° C —, a bi nikdar ne smela presegati 26 — 27° C, ker nastopi pri višji toploti tako imenovano manitno kipenje in vino ostane sladko-grenko. Paziti moramo tudi, da se toplota v vrelnem prostoru prehitro ne spreminja: če bi se toplota naenkrat znižala, bi kipenje lahko prestalo in bi z vinom pozneje imeli sitnosti. Zato moramo v vrelnem prostoru imeti peč, ki jo zakurimo, če bi postalo mrzlo. V kleti je potreben toplomer.

Zelo priporočljivo je, da so kipeči sodi opremljeni s kipelnimi vehami, ki onemogočajo, da bi kipeči mošt bil v neposrednem stiku s prostim zrakom. S tem preprečimo bolezenskim klicam, predvsem kisovim bakterijam, katerih je vse polno v zraku, da bi prišle v sod.

»Bljuvanje« pri kipenju

Se so pri nas — posebno v goriških Brdih — nekateri okoreli vinogradniki, ki pravijo, da se mora mošt »izbljuvati«. Zato sode napolnijo z moštom in ko ta začne kipeči, uhaja pri vehi neka sluznata tekočina. Če to tekočino nekoliko preiščemo, ugotovimo, da je sestavljena predvsem iz

(Nadaljevanje na 8. strani)

Nekega jutra so me poklicali. »Vzemi vse s seboj!« mi je dejal blokovni starešina. Pospravljanje je trajalo le pol minute. Imel sem samo dva ali tri žepne robce in rezervne nogavice. Oddati sem moral žlico in porcijo. Nato so me potisnili v vrsto k drugim, ki so bili s pospravljanjem gotovi še pred menoj. Bili so sami resnični bolniki, da so se nekateri komaj držali na nogah. Nekateri so vlekli bolj zdravi za pod pazduhe. Bili pa so tudi taki, ki se sploh niso mogli držati na nogah. Ležali so na tleh. Vse je kričalo in videti je bilo, da se strašansko mudi. Tako je bilo vedno v taborišču. Navadno se je zdelo, da se čas sploh ne premika naprej, in kot da nima nobene cene, saj smo morali prebiti cele ure v toplem ždenju in postajanju. Potem pa so spet nastopili hipi, ko je vse zmedeno drvelo sem in tja. Vpili so SS-ovci, vpili kapoti, vpili interniranci. Bil je velik di-rendaj.

Končno so potegnili iz vrst vse tiste, ki niso mogli hoditi. Ostalo nas je še kakšnih 25. Uredili so nas v kratko kolono in odkorakali smo proti železniški postaji. Druge so pripeljali s kamionom za nami. Spehali so nas v tovorni vagon in kmalu nato smo se odpeljali. Kar čudili smo se, da je šlo tako hitro. Toda v Lindenau so nas porinili na slepi tir in čakali smo do

Tekma s smrtjo 29.

E.Z.

noči. Pobegniti pa ni bilo mogoče, ker sta bila v vagonu tudi dva SS-ovca. Uredila sta si prostor sredi vagona blizu vrat. Mi smo se morali razmestiti po kotih. Bilo nas je nad 40 in vagon je bil natlačeno poln, posebno ker sta potrebovala SS-ovca veliko prostora. Kdor jima je prišel preblizu, je dobil sunek v rebra ali brco.

Najprej smo pojedli dvojni dnevi obrok z nekaj koščki salame in koščkom margarine, kar smo dobili za popotnico. Po njej smo sklepali, da se bomo vozili dva dni. Toda nihče se ni mogel upirati skušnjavi, da bi vsega takoj ne pojedel. Nato smo sede na tleh čakali, da se začne naše potovanje. Za določene potrebe je bila v vagonu običajna »kibla« — prazna pločevinasta posoda za marmelado. Da je bila vedno v rabi, niti ni treba omenjati.

(Dalje)

ŽENA IN DOM

Smernice za jesensko - zimsko modo

Mnoge ženske v tem času proučujejo glavne značilnosti nove mode za bodoči jesensko - zimski čas. Modne ustvarjalce je verjetno navdihnila resna moda iz dobe charlestona, to je iz časa med leti 1925 do 1930, ker trdijo, da ima moderna žena visoko in vitko postavo, gladke lase, nagajive oči, bled obraz, skrit v ovratnik iz črne lisice, majhen klobuk pa je potisnjen prav do oči in plašč povezan ter brez gumbov. Skratka, moderna žena naj bi bila podobna zapejivim filmskim igralkam okrog leta 1930 ali pa našim materam, ko so takrat bile na poročnem potovanju.

Važno je, da je letošnji kroj dobil poudarek preprostosti in iz tega sledi, da je kar precejšnje število športno krojenih oblek, ker vemo, da današnje življenje terja od ženske kljub delu doma in v službi vedno lepo in dostojno oblačilo. Novost mode je tudi, da nekateri modeli, vsaj v nekaterih podrobnostih, spominjajo na španska oblačila (kratki boleri, bluze s španskimi narodnimi vzorci, dolge hlače v stilu tradicionalnih kostimov toreadorjev itd.).

V glavnem bodo obleke in plašči imeli majhne, a visoke ovratnike, čestokrat nabrane in zaokroženo zaprte tako visoko, da skrivajo brado. Pogosti bodo tudi plašči, pri katerih se bodo ovratniki popolnoma izgubljali. Letošnji novi plašči so vsi precej široki, s širokimi in nabranimi rokavi linije kimono. Rokavi, ki nikoli ne dosegaajo zapestja, so čisto obrobljeni s krznom in se spuščajo z ramen, ki so

širše, zaokrožene in nekoliko nagnjene oblike. Plašči se zapirajo vedno ob strani, v obliki listnice, z velikimi gumbi, ki jih bodo žene nosile ob strani, s pentljami ali pa kar navadno z roko, kar je bilo posebno v modi leta 1930.

Glavno mesto v garderobi zavzema brez dvoma kostim, ki zahteva nekoliko daljše jopice, v pasu nabrana krila in nekoliko širša ramena, predvsem pa bolj široke rokave. Obleke imajo tudi kratke in ravne jope, zapete ob straneh, brez ovratnika in pogosto so opremljene s šali. Čestokrat so mehke s komaj naznačenim pasom s pomočjo šivov ali pa z nekoliko znižanim pasom. Prednik je gladek. Zadaž so ohlapne na hrbtu do pasu. Rokavi so tričetrtinski, lahko pa tudi kratki. Ramena so okrogla in široka. Krila so bolj ravna, sproščena z lahimi gubami ali pa komaj napihnjena na bokih. Dolžina je običajno okrog 4 cm izpod kolen. Ta krila, odprta kot tunike od pasu proti spodnjemu robu, dopuščajo da pridejo do izraza tesna spodnja krila, čisto v drugačni barvi.

Zlatim čevljem in pasovom, ki so v modi že več let, se sedaj pridružujejo tudi zlate in srebrne bluze. Tudi obleke bodo lahko iz zlatega ali srebrnega lameja ali drugih volnenih tkanin, ki bodo pretkane z zlatimi in srebrnimi nitmi. V modi bodo ogrlice podobne onim, ki jih nosijo Indijke.

Zene bodo v jesensko-zimski dobi nosile bolj okrogle čevlje, z dosti nižjo in tudi širšo peto.

Klobuki bodo majhni in zelo visoki ter čestokrat podobni bobenčkom. Nekateri klobuki bodo pokrivali čelo, drugi pa so napravljeni tako, da puščajo odkrit doberšen del glave. Pričeske bodo seveda sledile težnji nove mode, ki hoče žensko postavo na vsak način povišati; zato bodo vse pričeske v glavnem zelo visoke.

Letošnja moda nam dopušča veliko izbiro blaga. Blago za letošnje jesenske in zimske obleke se v glavnem ne razlikuje od blaga za plašče. Blago je volneno, ali pa je vsaj pomešano z volno, lahko pa je tudi precej debelo in kosmato. Za plašče in tailleuse priporočajo tweed, loden in mehko volno; za dnevne obleke svetujejo jersey in zgubano volno, za večerne ali cocktail obleke pa otomana, brokat, mnogo žameta, atlas in šenil. Za večerne obleke pridejo v poštev tudi razne svile in brokati, ki so sami na sebi že tako lepi in bogati, da je lahko obleka zelo enostavno krojena, pa bo že dovolj lepa in elegantna.

Barve so v glavnem posnete iz narave. V glavnem so bolj temne, kot pač jesenska doba zahteva; čim bližje bomo seveda zimi, tem bolj temna in mrke bodo barve naših plaščev in oblek. V modi bodo barve trav, grmičev in jesenskega drevja. Na prvem mestu bodo vsi odtenki rjave barve, odtenki rdeče in zelene barve. Nekateri modni ustvarjalci so se odločili za kombinacije zelene in rdeče barve, kot tudi za kombinacije raznih rumenih in močno oranžnih barv. Novost letošnje mode so tudi črtaste tkanine v sivo-rdeči in sivo-zeleni barvi. Za večerne obleke so se ustvarjalci odločili za razne pastelne barve, pogosto vijoličaste, predvsem v češplajstem tonu, ali pa živomodrimi in roza odtenki. (dt)

Migljaji za letošnjo trgatve

(Nadaljevanje s 7. strani)

mošta, kipelnih kvasnic in kakšne redke jagodne lupine. Mošči v takih sodih zelo počasi pokipijo, vino pa se v poletnih mesecih redno skisa: pri vehi je namreč med kipenjem na tisoče mušic (drozofile), ki prenašajo kisove bakterije.

Med kipenjem naj ne bodo sodi nikdar polni, marveč naj bo redno prazna vsaj 1/10 prostornine.

Razsluzenje moštov

Če grozdje oziroma mošt močneje zažveplamo, to je, če dodamo večjo količino metabisulfitu, čiste žveplaste kisline ali njenih spojin, ne bo kipenje nekaj dni nastopilo, mošt pa se bo učistil: vsa gošča se bo vsedla na dno, zgoraj pa bo ostal čist mošt. Najboljša vina bi dobili, če bi mošt odtočili. Vse to opravilo se imenuje razsluzenje moštov, ki žal pri nas ni v razvidi — marsikod drugod je —, a bi bilo nujno potrebno posebno v letih, ko je mnogo gnilega grozdja ali pa vsaj v primeru, ko pripravljamo vino samo iz gnilega. Čistemu moštu v tem primeru dodamo selekcioniranih kipelnih kvasnic, če hočemo, da kmalu pokipi. Brez kvasnic pa bo tudi mošt začel kipeti.

»Nič posebnega,« je zamahnil z roko in vrnil kukalo princu Gallesu. Tu pa se je nasmehnil, ker je dobro vedel, da je Rudolf dekletu že od pomladi poznal. Mary je bila vanj zaljubljena z vsem žarom južnjaške krvi.

Saj je bila hči lepe Helene Baltazzi, po rodu Grkinje in dedinje bogatega bankirja. Poleg lepote in bogastva je grška Helena želela vsaj majhen plemiški naslov. Njeni prijatelji na Dunaju — med njimi je bilo tudi precej nadvojvod — so ji našli za moža srednjevrste diplomata. Mož žalostne postave je bil poslaniški tajnik baron Albin von Vetsera.

Ker bi utegnil biti svoji ženi in njenim prijateljem nadvojvodom nekoliko nadležen, ga je zunanji minister pošiljal na diplomatska potovanja v tujino. Lepa Helena je po neki taki velevažni Albinovi misiji v Petrograd, ki je trajala enajst mesecev, rodila temnopolto in živovko Mary. Niti najmanjše očetove poteze ni imela. Pa saj so na dvorni ukaz Baltazzija povišali in ga poslali spet zastopat Avstrijo v inozemstvo.

Mary je rastle in se razcvetela v bohotno rožo, polno soka in krvi podedovane po neznanem očetu.

Krik krvi je tudi njo klical na pot za materjo.

148

RADO BEDNARIK

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburženov)

Lepa baronica, ki je štela komaj sedemnajst pomladi, se je zagledala v cesarjeviča, ki je imel že trideset let. Na poti pa ni bila samo ta ovira. Vezala ga je tudi poroka z nadvojvodinjo Stefanijo. Zene, ki je on ni ljubil, niti ga ona ni razumela, se je skušal otresti z razporoko. Pošiljal je v Vatikan svoje zaupnike, da bi dosegel svoj namen. Cesar Franc Jožef, čeprav je v osebnih moralih sodil, da je kronanim glavam marsikaj dopuščeno kar navadnim smrtnikom ni, se je krčevito držal splošnih moralnih naukov. Bal se je hrupa, če bi se njegov sin ločil od žene. Rudolf pa je še bolj skakal preko zakonskih ojnec. Zaljubljen se je v meščanko Mici Kasperjevo. Prav v tistih mesecih mu je prišla pred oči še Mary Vetsera.

Po arhivskih zapiskih sodeč se ni prvo srečanje dogodilo v dvornem gledališču, marveč že nekaj mesecev prej. Njena mati Helena Baltazzi je vedela za stranpota sedemnajstletne hčere. Groza jo je spreletela, ko je pomislila na posledice.

Zato je Mary poslala na počitnice v Anglijo. O tem pa je hčerka pisala neki svoji prijateljici: »Ne misli tudi Ti, da se jim je posrečilo, da ga pozabim; ljubim ga še bolj kot prej.« Kdo je tisti »ga?«

Morda je bil še kdo v krogu njenih častilcev. Celo nekoliko nerodni don Miguel Braganza portugalski se je potegoval za njene čare in se je z njo zaročil. Ko je jeseni 1888. leta začelo njeno na pol javno znanje s prestolonaslednikom, je bila mlada lepotica na glasu, da se kaj rada kreta v krogu oboževalcev.

Klic krvi, ki jo je podedovala po materi, jo je gnal dalje po usodni poti. Pomagala ji je do tajnih sestankov tudi grafica Larisch, druga Rudolfova sestrična. V dnevniku baronice Vetsere je zapisan 13. januar 1889 kot dan ljubavnega sestanka z Rudolfom.

Sedemnajst dni pred usodno nočjo v Mayerlingu!

(Dalje)

Končni obračun rimskih olimpijskih iger

NA SVIDENJE V TOKIU!

Sedemnajste olimpijske igre, ena izmed dose-
danjih najboljših prireditelj v znamenju petih kro-
gov, so že prešle v zgodovino. Odlična organizacija
in izredni dosežki na vseh tekmovališčih so skup-
no z rekordno udeležbo 85 držav za več kot 5900
športniki z vseh petih celin dali temu svečanemu
in mirojubnemu srečanju mladine poseben pečat.
Čeprav so se vsi športniki zagrizeno bojevali, da
bi izvojevali čimveč zmag za svojo državo, niso po-
zabili olimpijskega gesla, da prav te igre pospešu-
jejo prijateljstvo in slog med narodi. Zato upravi-
čeno lahko trdimo, da je olimpijska misel tudi v
Rimu doživela popolno zmago.

Olimpijske igre so izreden dogodek, nepozabno
doživetje, ki se prepleta s skoraj že nadčloveškimi
dosežki in vznemirljivimi športnimi tragedijami, ta-
ko da je zares težko izbrati nekaj, kar bi lahko
označili s številko 1, ko so bila tekmovalca včasih
na taki višini, da si kaj popolnejšega ni mo-
goče več zamisliti. Ali more človek izmed tolikih
prvakov izluščiti enega in ga proglasiti za najbolj-
šega in največjega? Nekatere športnike je najbolj
prevzela zmaga Nemca Haryja ali Italijana Berru-
tija, druge pa zmagoslavni tek črnca O. Davisa na
400 m ali njegove rojakinje Wilme Rudolphove na
100 m. Nekatere proglašajo za izredne dogodke: ma-
ratonski tek Abesinca Abeba Bekile, zmago Rusa
Savlakadzeja, prvo mesto Jugoslavije v nogometu
in Italije v vaterpolu, uspehe Gaiardonija v kolesar-
stvu in Nemčije v veslanju, zmago Rusa Vlasova v
dviganju uteži ali zaporedne uspehe ruskega telovad-
ca Šakljina itd. Na zmagovalne stopnice XVII. o-
limpijskih iger se je povzpelo na stotine športni-
kov iz 43 držav (42 držav pa je ostalo brez medalj).
Podobno kot v Melbournu je največ medalj med
posamezniki osvojil ruski telovadec Šakljin, in si-
cer 4 zlate, 2 srebrni in 1 bronasto; med ženskami
pa telovadkinja Latinina (3 zlate, 2 srebrni in 1 bron-
asto). Sledijo japonski telovadec Ono (3-1-2), ame-
riška plavalca Von Saltza (3-1-0) in Američanka Rud-
olph (3-0-0).

Osemnajstodnevni boji so pokazali, da še ni konec
človeških zmogljivosti, čeprav smo se v marsikate-
rih športnih panogah približali skrajnim mejam. Za-
to so marsikateri preimenovali te igre v olimpiado
viškov. Nikdar prej še ni bilo zbranih toliko odličnih
tekmovalcev v vseh zvrsteh, nikdar se vabilu prire-
diteljev ni odzvalo tolikšno število držav in tolikšno
število športnikov. Leta 1896 je v Atenah bilo prisotnih
13 držav (285 tekmovalcev), v Parizu leta 1900
20 držav (1.066), v Antverpnu leta 1920 29 držav
(2.606), v Amsterdamu leta 1928 46 držav (3.015) in
v Berlinu leta 1936 49 držav s 4.069 tekmovalci; v
povojnih olimpiadah so največ tekmovalcev zbrale
igre iz leta 1952. V Helsinkih je bilo kar 4.925 tek-
movalcev iz 69 držav. V Melbournu je bilo 67 držav
in 3.539 športnikov. Letos pa so dosegli višek,
in sicer: 85 držav ter 5.960 tekmovalcev. Predsednik
mednarodnega olimpijskega odbora Avery Brun-

dage meni, da se bo moralo udeležiti
priljubljenih olimpijskih iger kar 100 držav.

V Rimu rekordov ni manjkalo; sko-
raj ni bilo prireditelj brez njih. Zave-
dati pa se je treba, da je tak razvoj
povsem naraven. V štirih letih, kolikor
jih je minilo od zadnjega takega slav-
ja, se je namreč v svetu marsikaj spre-
menilo in ni čudno, da je močno na-
predoval tudi šport, ki so se ga v zad-
njem času skoraj na vseh celinah opri-
jeli z znanstveno smotrnostjo. Olimpij-
ski viški so torej naravna posledica
tega napredka. Ob teh igrah in izjem-
nih dogodkih na njih se da torej ugo-
toviti, da gre športni razvoj strmo navzgor. Prime-
rov za to bi lahko našli nič koliko. Športniki sveta
se razmeroma malokdaj srečujejo na skupnih
tekmovaljih, saj posameznih meddržavnih dvobo-
jev v tej ali oni obliki nikakor ne moremo primer-
jati z veliko olimpijsko konkurenco. Zato je prav
tekmovalje enakovrednih tekmecev tisto, kar vliva
olimpijcem še posebno voljo in moč, da presejajo
že tako visoke izide.

Ostra tekma med ZDA in SZ

Od začetka olimpijskih iger (1896) pa do danes
so tekmovalci ZDA osvojili nič manj kot 469 zlatih,
328 srebrnih in 281 bronastih kolajni. Na drugem me-
stu so predstavniki Velike Britanije (130-173-142);
sledijo Švedji (115-115-145), Francozi (111-109-111), Ru-
si (102-91-84), Nemci (98-127-118), Italijani (98-81-72),
Finci (76-67-90), Madžari (76-60-72) in Avstralci (44-
36-44). Rusi so vse svetinje osvojili na treh zadnjih
olimpiadah, ker prej niso nastopali (razen leta 1908
in 1912, ko so osvojili 4 srebrne in 3 bronaste kolaj-
ne).

Z naše lestvice uspehov je razvidno, da so naj-
bolj napredovali prav predstavniki SZ. Ti so v Hel-
sinkih osvojili samo 22 zlatih kolajni, v Rimu pa
so nabrali kar 43. Rusi so napredovali v lahki atletiki
(2 kolajni v Helsinkih, 5 v Melbournu in kar
11 v Rimu), v veslanju (1-4-5), v dviganju uteži (3-
3-5), v sabljanju (0-0-3), v streljanju (1-3-2), v telo-
vadbi (9-11-10) in v boksu (0-3-1), čeprav so v pri-
meri z melbournskimi zmagami nazadovovali; naza-
dovali pa so le v rokoborbi (6-6-3), v modernem pe-
teroboju (0-1-0) in v nogometu (0-1-0). Letos so Ru-
si zmagali tudi v kolesarstvu (0-0-1), jahanju (0-0-1)
in jadrnanju (0-0-1). Niso pa osvojili niti ene zlate
kolajne v naslednjih športih: plavanju, hokeju na
travi, vaterpolu in košarki, čeprav so v zadnjih dveh
disciplinah osvojili srebrno kolajno. V treh olimpi-
adah so Rusi nabrali 102 zlati (ZDA 106) kolajni.

Američani so v Rimu nabrali 6 zlatih kolajni
manj kot v Helsinkih (34:40), in to zaradi tega, ker
so nazadovovali v lahki atletiki (15-16-12), v boksu (5-
2-3), jadrnanju (2-1-1), veslanju (3-3-1) in dviganju

Prizor z olimpijskih regat v Neaplju

uteži (4-4-1), napredovali pa so samo v plavanju (8-
5-11) in rokoborbi (1-0-3), v streljanju (1-0-1) in ko-
škarki (1-1-1) so pa ostali na prejšnji ravni.

Če bo razvoj šel po tej poti, bodo Rusi v Tokiu
gospodarili skoraj v vseh športih, in sicer prav na račun
Američanov, ki niso osvojili niti ene kolaj-
ne (vedno mislimo na obdobje zadnjih treh olimpi-
jskih iger) v sabljanju, telovadbi, kolesarstvu, ja-
hanju, modernem peteroboju, hokeju na travi, va-
terpolu in nogometu.

Velik napredek so pokazali Nemci (10. mesto v
Helsinkih in 3. v Rimu), in sicer v naslednjih špor-
tih: streljanju (0-0-1), sabljanju (0-0-1), rokoborbi
(0-0-1), plavanju (0-1-2), lahki atletiki (0-0-2) in po-
sebo v veslanju (0-0-4). Močni so tudi v telovadbi
(0-1-0), jahanju (0-2-1) in boksu (0-1-0). Po naši lest-
vici pa so napredovali Italijani (ki so letos tekmo-
vali na domačih poljih), Poljaki, Turki in deloma
tudi Japonci.

Občutno so nazadovovali Švedji (109 točk v Helsin-
kih, v Rimu pa samo 14 točk), Francozi (54 točk
v Helsinkih in 9 točk v Rimu, kjer niso osvojili ni-
ti ene zlate kolajne), Finci, Madžari, Avstralci, Ro-
muni in predstavniki Vel. Britanije.

Preko idealov

Organizacija olimpijskih iger je bila odlična, ven-
dar so bili stroški pretirani (80 milijard lir) in so
priprave zaradi svoje veličine in sijaja šle preko
olimpijskih idealov. Brundage je pripomnil, da bi
moral tako dimenzije kot tudi finančni proračun
zmanjšati, a razne zveze se temu protivijo. Ja-
ponci pa so s svoje strani že izrecno poudarili, da
bo njihova organizacija boljša kot v Rimu. Japon-
cem ne bo potrebno zgraditi raznih športnih objek-
tov, ker so bili ti že zgrajeni pred dvema letoma
zaradi Azijskih tekem.

Potrebno bi bilo zmanjšati obseg tekmovalja, in
sicer tako, da bi v telovadbi podelili samo 4 kolaj-
ne (2 za posameznike in 2 za moške in ženske eki-
pe) namesto dosedanjih 14. Odpraviti bi morali: ho-
jo na 20 km, vse tekme v kanujih, 2 strelski discipli-
ni (karabinka in malokalibrska karabina), tekme
jadrnic F. D. ter 4 kolesarske discipline (1 km na
kronometer, 100 km na kronometer, dirka dvojic in
zasledovalna vožnja ekipe). Uvesti pa bi morali tek-
movalje v odbojki in kolesarsko disciplino zasledo-
vanja. Nogometne ekipe pa bi morale biti sestav-
ljene iz igralcev izpod 21 let.

D. T.

Nekaj za smeh

POSEBNA RDECICA

— Če je koga sram, si rekla, mamica, da zardi
po vsem obrazu.

— Da, dragec moj!

— Zakaj pa je strica sram samo po nosu?

IZ LJUBAVNEGA PISMA

«Predraga! Ti si moje vse. Zate bi šel skozi
ogjenj».

PS: Jutri popoldne pridem k tebi, če ne dežuje.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

PREGLED USPEHOV POSAMEZNIH DRŽAV NA OLIMPIJSKIH IGRAH

Država	Lestvice po točkah			Osvojene kol. (zlata-srebrna-bronasta)		
	1952	1956	1960	1952	1956	1960
ZDA	273 (1.)	252 (2.)	249 (2.)	40—19—16	32—25—17	34—21—16
Sovjetska zveza	166 (2.)	304 (1.)	331 (1.)	22—29—19	37—29—32	43—28—32
Madžarska	126 (3.)	82 (4.)	61 (6.)	16—10—16	9—10—7	6—8—7
Švedska	109 (4.)	61 (8.)	14 (—)	12—13—10	8—5—6	1—2—3
Italija	71 (5.)	73 (6.)	108 (4.)	8—9—4	8—8—9	13—10—13
Francija	54 (6.)	32 (—)	9 (—)	6—6—6	4—4—0	0—2—3
Finska	52 (7.)	29 (—)	11 (—)	6—3—13	3—1—11	1—1—3
Ceškoslovaška	47 (8.)	13 (—)	24 (—)	7—3—3	0—4—1	3—2—3
Avstralija	39 (9.)	103 (3.)	70 (5.)	6—2—3	13—8—14	8—8—6
Nemčija	38 (10.)	75 (5.)	128 (3.)	0—7—17	6—13—6	12—19—11
Vel. Britanija	19 (—)	62 (7.)	42 (9.)	1—2—8	6—7—11	2—7—11
Japonska	25 (—)	55 (9.)	48 (8.)	1—6—2	4—10—5	4—7—7
Romunija	5 (—)	45 (10.)	24 (—)	0—1—2	5—3—5	3—1—6
Poljska	12 (—)	14 (—)	49 (7.)	1—2—1	1—2—3	4—6—11
Turčija	11 (—)	23 (—)	41 (10.)	2—0—1	3—2—2	7—2—0
Jugoslavija	11 (—)	9 (—)	8 (—)	1—2—0	0—3—0	1—1—1

Neuradne lestvice po točkah so sestavljene takole: zlata kolajna 5 točk, srebrna 3 točke
in bronasta 1 točko.

18

Z
naše
a
i
m
a
i
ž
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

148. Ko je profesor Grey videl, da so njegovi prijatelji pogumno prenesli brodolom in da jih ni minila volja do potovanja, jim je v kratkih besedah razložil položaj: »Do Poti sužnjev' imamo še 300 kilometrov poti. Če pa se obrnemo v drugo smer, imamo krajšo pot do reke Amazonke. Tam bi se utaborili in prva ladja bi nas odpeljala proti domu.«

149. »Toda če gremo proti Amazonki, izgubimo tedne in tedne časa. Propadla bi naša odprava, ne bi našli jezera Inkov, pa tudi grmovke ne! Vsa dosedanja pot bi bila zaman!« je vzkliknila Peggy. »Profesor, če bi se zaradi mene radi vrnili, niti besede več o vrnitvi. Pojdimo naprej!« Z njo vred so se vsi odločili za nadaljevanje poti.

150. »In zdaj nehajmo govoriti,« je menil praktični Hen. »Vsi smo mokri in lačni. Pojdimo na primeren kraj, zakurimo in ozrimo se, kje bomo našli kaj za pod zobe.« Popotniki so ubogali Henov nasvet in se začeli vzpenjati v strmi skalnati breg. Utaborili so se in začeli nabirati suhljadi, Hen in Jim pa sta s kresili zanetila ogenj.

151. Ko je ogenj že veselo plapolal, sta Hen in Jim odšla v goščavo. Hen se je zaustavil pod visoko palmo in spletel iz treh lian močno vrvo. Ovil jo je okrog debla in nato še sebi okrog pasu. Z obema rokama je prijel vrv in začel z njeno pomočjo hitro plezati proti visoki krošnji. V vrhu palme je viselo precej plodov, velikih kot otroška glava.

152. Hen jih je trgal in jih previdno spuščal na tla. Ko je natrgal za dve naročji sadežev, se je spustil z drevesa. Oba sta se obložena z njimi vrnila k tovarišem. Po Henovih nasvetih je Peggy plodove odprla, izrezala iz njih mehke kose in jih oprazila nad ognjem. Večerja je vsem izvrstno teknila. Stric Tom je pripomnil, da ga spominja na puding.

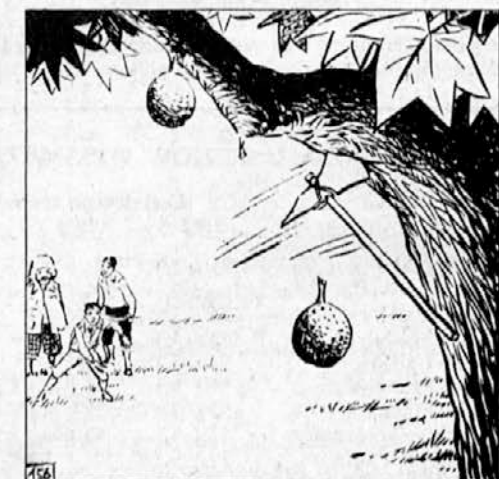
153. Postal je židane volje in je pirjetno zabaval vso družbo. Končno je potrepljal Hen na po plečih in dejal: »Če nama bo Peggy dobro kuhala in če nama boste vsi pomagali, nam ne bo treba peš nadaljevati poti skozi pragozd. S Henom bova naredila novo montarijo, boljšo od prejšnje! V mladih letih sem stesal nešteto čolnov, pa bom še zdaj enega!«

154. Zadovoljni s predlogom in z novim upanjem na uspešno nadaljevanje poti so tovariši zaspali. Le Peggy ni mogla premagati strahu pred temo in zvermi, ki jih je slutila v bližini. Zato je naslednje jutro potožila: »Vso noč so v gozdu okoli nas zavijale zveri. Le hitro naredite nov čoln, sicer nas bodo napadle. Brez orožja se jih ne ubranimo!«

155. »Brez orožja?« se je samozavestno zasmel Hen in zavihtel težko mačeto. »Mislim, da ga ni boljšega orožja od moje sabljice!« Stric Tom ni hotel zaostajati. Z roko je pokazal proti kakih petdeset metrov oddaljenu drevesu, na katerem so viseli za dve pesti veliki plodovi. »Oglej si tistega na najvišji veji, Hen,« je dejal in nameril samokres.

156. Sprožil je in sadež je padel na tla. Hen je pohvalno prikimal. »Tako dobrega strelca še nisem videl!« je dejal. Jim ni rekel ničesar. Odpel je svojo indijansko sekirico, se razkoračil, jo zavihtel nad glavo in jo zalučal proti drevesu. Sekirica je zabrenčala kot velika čebela, presekala pecelj drugega sadeža in obtičala globoko v deblu.